

VÁLSÁGKEZELÉS A TURIZMUSBAN

- A koronavírus járvány következtében 2020. április végén a világ összes államában utazási korlátozások voltak érvényben, 72 százalékuk teljesen lezárta a határait. A desztinációk negyedében már három hónapja tart a korlátozás.
- Az OECD számításai szerint a nemzetközi turizmus 60 százalékkal esik vissza a járvány miatt, de ez 80 százalékra is emelkedhet, ha késlekedik a helyreállítás.
- A turizmus az Európai Unió negyedik legnagyobb exportkategóriája, amely a gazdaság egészére hatással van: a turizmus által létrehozott 1 euró hozzáadott érték további 56 cent hozzáadott értéket eredményez.
- Az Európai Unióban a turizmusban a vállalkozások 90 százaléka kis- és középvállalkozás (kkv).
- A szektor válságát érintő intézkedések két legfontosabb célterülete:
 - a vállalkozások likviditásának biztosítása,
 - a munkahelyek megőrzése.

A turizmuszektor a koronavírus-járvány következtében legsúlyosabban érintett ágazatok egyike. Az Infojegyzet egyes nemzetközi szervezetek és uniós országok a válság megoldására és a turizmus újjáélesztésére tett javaslatait és intézkedéseit mutatja be. Az összeállítás a gazdaságpolitikai intézkedésekre fókuszál.

Koronavírus-járvány és a turizmus

A turizmus egy sok szereplős "összetett ökoszisztéma, amely az offline és online információszolgáltatókat és egyéb szolgáltatókat (turisztikai irodák, digitális platformok, utazástechnológiai szolgáltatók), az utazási irodákat és az utazásszervezőket, a szállásadókat, a desztinációmenedzsment-szervezeteket, a látványosságokat és a személyszállítási tevékenységeket egyaránt felöleli. Ezenkívül a turizmus és a közlekedés a főbb iparágakra (például építőipar, repülőgépgyártás, hajógyártás) épül." ([COM\(2020\) 550 final](#)).

A turisztikai vállalkozásokat a járvány miatt súlyos likviditási válság sújtja, az utazási korlátozások következtében. Így **munkahelyek is veszélybe kerültek**, ugyanis a turizmus erősen "támaszkodik az idegenmunkásokra és a határozott idejű munkaszerződéssel foglalkoztatott munkavállalókra (23%), akik között sok a fiatal (a turizmusban foglalkoztatott munkavállalók 37%-a 35 év alatti), a nő (59%) és a más (uniós vagy nem uniós) országból származó személy (15%)" ([COM\(2020\) 550 final](#)).

NEMZETKÖZI SZERVEZETEK AJÁNLÁSAI

A **Turisztikai Világszervezet (UNTWO)** más szervezetekkel együttműködve április elején [ajánlásokat](#) fogalmazott meg a szektor újraindításához, amelyek – álláspontjuk szerint – nem csak az ágazat helyreállítására alkalmasak, hanem az erősebb és fenntarthatóbb működés eléréséhez is. A **3 fő kulcsterület**:

1. A válság kezelése és hatásának enyhítése: a munkahelyek megtartásának ösztönzése; a vállalatok likviditásának, az önálló vállalkozók és a legsebezhetőbb csoportok (nők, fiatalok) támogatása; a közlekedést és az idegenforgalmat érintő adók, illetékek és szabályozások felülvizsgálata; a fogyasztók védelme, képzések, tréningek, különös tekintettel a digitális készségekre; az ágazat beépítése a nemzeti, regionális és globális gazdasági vészhelyzeti, enyhítési és támogatási csomagokba; válságkezelési mechanizmusok és stratégiák alkotása.

2. Ösztönzés és a helyreállítás felgyorsítása: pl. pénzügyi ösztönzés a turisztikai beruházások és tevékenységek számára, kedvező adópolitika,

az utazási korlátozások felszámolása, a munkaerő képzése, a környezeti fenntarthatóság érvényesítése, marketing erősítése, események támogatása, a turizmus kiemelése a helyreállítási programokban és a fejlesztési támogatásokban.

3. Felkészülés a holnapra: a piacok, termékek és szolgáltatások diverzifikálása; az intelligens piaci rendszerekbe és a digitális átalakulásba való befektetés; az irányítási rendszer megerősítése minden szinten; krízistervek, válságállóság kialakítása; az emberi erőforrásba és a tehetségfejlesztésbe való befektetés, fenntarthatósági szempontok nemzeti szinten is, a kör-forgásos gazdaságra való áttérés, beleértve a fenntartható és felelősségteljes turizmus célkitűzéseit.

Az UNTWO májusban egy [technikai segítségnyújtási csomagot](#) is összeállított a turizmus ágazat helyreállításához.

Az **Utazási és Turisztikai Világtanács (WTTC)** kormányokhoz intézett [nyílt levelében](#) azonnali segítséget kért a szektor megmentése érdekében: korlátlan, kamat nélküli kölcsönöket mind a globális vállalatok, mind a kkv-k számára, valamint az adók, illetékek és követelések eltörlését 12 hónapra.

Az **Európai Turisztikai Bizottság (ETC)** negyedéves [jelentésében](#) közölt felmérés alapján az ágazati szereplők szerint:

- a helyreállítási terveknek adatokon és bizonyítékokon kell alapulnia;
- a belföldi turisztikai utalványok támogatják a fellendülést és részben kompenzálják a kieső külföldi turistákat;
- folyamatos promóció és marketing kell, ráadásul Európában nem távol-keleti és amerikai küldőpiacra, hanem közelebbi célokra kell fókuszálni a marketingköltségeket;
- ki kell tolni a turistaszezon hosszát.

Az **Európai Fürdőszövetség (ESPA)** [szeretné elérni](#), hogy a járványt követően a 60 év feletiek között fejenként 1000 eurós kupont osszának ki, amelyet szeptembertől 1 évig lehetne felhasználni. A felhasználás feltétele a legalább 7 napos európai egészségturisztikai üdülőhely igénybevétele.

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZKEDÉSEI

Az **Európai Bizottság** május 13-án [ajánlást](#) tett közzé az **utazási utalványokkal (voucherek)** kapcsolatban. Az uniós jog szerint a menetjegyek és az utazási csomagok törlése esetén az **utazóknak jogukban áll válsztani** utalványok vagy készpénzes visszatérítés között. Jelen helyzetben azonban védeni kell a kibocsátókat is fizetésekre való válás ellen, így a **tagállamok dönthetnek, egyedi támogatási rendszereket bevezetéséről**. Ugyanakkor az utalványok érvényességi idejét legalább 12 hónapban kell megállapítani, és beváltás hiányában legfeljebb egy év elteltével visszatéríthetőnek kell lenniük. Lehetővé kell tenni az utasoknak, hogy azonos feltételekkel és minőségű utazást választhassanak, illetve a voucherek átruházhatóak legyenek. A be nem váltott utalványokat (vagy a fennmaradó összeget) automatikusan vissza kell téríteni legkésőbb 14 nappal az utalvány érvényességi idejének lejárta után. Az utalvány kibocsátójának fizetésekre való válása esetére állami garanciarendszerek létrehozását is ajánlják.

Az ajánlás szerint tagállamok **likviditási támogatást nyújtó rendszereket is bevezethetnek**, hogy állami hitelgaranciák és támogatott kölcsönök formájában a ténylegesen felmerülő likviditási igényeiket a kkv-k 18 hónapig, a nagyvállalatok 12 hónapig fedezhessék.

Az Unió [azonnali likviditási támogatást](#) is biztosít a válság által érintett vállalkozásoknak a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezésen keresztül.

Munkahelyek megőrzésére elindították a [SURE programot](#), amely támogatja a csökkentett munkaidős foglalkoztatást, átképzést, stb.

Egy olyan **védnökségi utalványrendszer** létrehozásán is dolgoznak, amellyel a fogyasztók támogathatják kedvenc szállodaikat vagy éttermeiket. [Az európai zöld megállapodással](#) összhangban (ld. Infojegyzet [2020/52.](#)) elő kívánják mozdítani a fenntartható turizmust, és ösztönözni digitális átalakítást.

KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK

A válsággal kapcsolatos legtöbb kormányzati intézkedés **szektorsemleges**; célja általában a **likviditás megőrzése, a bevételkiesés és munkaerő-elbocsájtások minimalizálása**. A turizmust ezeken túl kivételes jogszabályok és szabálmódosítások is támogatják, amelyekre az alábbiakban hozunk példákat az OECD adatai (OECD [2020](#)) és a parlamenti kutatószolgálatoktól kapott információk alapján ([ECPRD](#)).

Pénzügyi eszközök

Számos országban lehetőség van a korábbi **hittelek fizetésének** meghatározott idejű **felfüggesztésére**, illetve állami garanciával **áthidaló kölcsönöket** is nyújtanak. Ausztriában ennek költségeit a kormány fizeti, számos tartomány pedig átvállalta a kamatfizetést. A járvány kitörése előtt hitelt felvevő turisztikai vállalkozások kérelmezhetik a törlesztések felfüggesztését a 2020-as évre.

A **portugál** kormány 60 millió euróval támogatja azokat a kisvállalkozásokat, amelyek kevesebb mint 10 munkavállalót foglalkoztatnak és kevesebb, mint 2 millió euró éves bevétellel rendelkeznek. A támogatás három év alatt, negyedéves részletekben téríthető vissza kamatok nélkül, 12 hónapos türelmi idő mellett.

Franciaországban az állam egyelőre szeptember végéig átvállalja a turizmusban kényszer-szabadságon lévő munkavállalók fizetésének fedezetét. Azon vállalkozások, akik legfeljebb 20 alkalmazottal és 2 millió eurós forgalommal rendelkeznek, hozzáférhetnek a szolidaritási alaphoz, maximum 10 ezer euró értékben.

Azok a **szlovén** vállalkozások, amelyek forgalma több mint 10%-kal csökkent az előző évhez képest és kényszerszabadságra küldték alkalmazottaik egy részét, az állam átvállalja az otthon maradt dolgozók bérének 80%-át, és a munkáltató mentesül az adó- és járulékfizetés alól. Az állami alapok 40 millió euró kedvezményes likviditási kölcsönt (5000-50 000 euró) biztosítanak a vállalkozások számára.

Olaszországban márciusban 600 eurós külön kompenzációt kaptak az állásukat veszített idegenforgalmi idénymunkások.

Az **ír** turizmusfejlesztési hatóság 3 millió eurót fizetett vissza a vállalkozások számára: szállás-regisztrációs díjakat, kiállítások részvételi díját. Számos bérlemény, valamint promóciós díj fizetését is felfüggesztették az év hátralévő részére.

A gazdasági támogatások egy részét nem csupán a krízis kezelésére fordítják, hanem a promóciókra és infrastrukturális beruházásokra is.

Adópolitikai eszközök

Általános jellemző, hogy a bajba jutott ágazati szereplők – különösen a kisvállalkozások – a kötelező bezárás idejére, vagy egyéb, meghatározott időre **halasztást** kapnak, részben vagy teljesen **mentesülnek a társadalombiztosítási járulékok, vagy egyéb adók befizetése alól**.

Ausztriában a legfeljebb ötezer lakosú településeken lévő vendégházak esetén az adóból levonható mobilitási átalányt 2-ről 6 %-ra emelik, a legfeljebb tízezer lélekszámú településeken lévő vendéglátóhelyekét pedig 4%-ra.

Az üzletek, idegenforgalmi célú ingatlanok adójánál, **bérleti díjak** fizetésénél is számos kedvezményt találhatunk. Franciaországban például az üzletek ingatlanadójának 2/3-át engedik el. Lengyelországban 90%-os bérleti díjcsökkentést biztosítanak a hatóságok döntése alapján bezárt bevásárlóközpontokban helyiségeket bérlő idegenforgalmi társaságok számára a zárva tartás idejére. Svédországban a hotelek, vendéglátóhelyek esetében a kormány fedezi a rögzített bérleti díjak legfeljebb 50%-nak a felét április 1. és június 30. között. Görögországban azoknak a vállalkozásoknak, akik az állami rendelet következtében zártak be, áprilismájusban 40%-os bérleti díjkedvezményt biztosítottak; a vendéglátásban ez júniusban is tart, a turizmusban pedig augusztusig. Azok a munkavállalók, akik továbbra sem dolgoznak, április-augusztus között 40%-os bérleti díjkedvezményre jogosultak. Cserébe az ingatlan tulajdonosok veszteségének egyharmadát adókon formájában az állam megtéríti.

Az **idegenforgalmi adó** csökkentése vagy elengedése is gyakori eszköz. Flandriában az ifjúsági szállásoknak ebben az évben nem kell adót fizetniük.

A vallon kormány 5 ezer, **Brüsszel és Flandria** 4 ezer eurót ad minden olyan vállalkozásnak, amelyek a korlátozások miatt kényszerültek bezárni.

Lengyelországban a szálláshely-szolgáltatóknak nem kell rádió- és televíziódíjat, valamint lejátszási **jogdíjat** fizetni a járványügyi veszélyhelyzet alatt.

Ausztriában a tervek szerint júliustól a nem alkoholtartalmú italok **áfáját** a 20-ról 10%-ra csökkentik.

Németországban az éttermekben, kávézókban és egyéb étkezőhelyeken felszolgált étel áfáját 19-ről 7 százalékra csökkentik július 1-jétől 2021. június 30-ig.

Lettorságban tervezik az 5%-os kedvezményes áfa-kulcs bevezetését a vendéglátóiparban és az idegenforgalmi szálláshelyeknél.

Voucherek

A lemondott utazások készpénzes visszafizetés helyett adható vouchereket már az uniós országok közel fele bevezette eltérő részletszabá-

lyokkal, pl. különbözőek a lemondási időszakok, illetve eltérő az érvényesség (12-18-24 hónap). **Szlovákiában** automatikusan vissza kell fizetni a befizetett összeget azoknak, akik március 13. után a munkaügyi hivatal nyilvántartásába kerültek, illetve azoknak a vállalkozóknak, akik a járvány miatt támogatást igényeltek az államtól, valamint a várandós, illetve gondozási segélyben részesülő anyáknak. Portugáliában is a munkanélküliek kérhetik a teljes összeg azonnali készpénzes kifizetését.

Üdülés utalványok bevezetése

Lengyelországban a bruttó átlagbérnél (5227 zloty, kb. 406 ezer ft) kevesebbet kereső alkalmazottak kapnak egy, a SZÉP-kártyához hasonló belföldi turisztikai támogatást egyenként 1000 zlotys (77,6 ezer forint) támogatással, amelynek költségét 90–10% arányban fizeti a kormány, illetve a munkaadó; az utóbbi levonhatja ezt az adójából. Szlovéniában is üdülési csekket vezetnek be a belföldi turizmus fellendítésére: felnőttenként 200, gyerekenként 50 euró értékben, amelyet csak belföldi szálláshelyeken lehet majd felhasználni 2020. december 31-ig.

Olaszországban a gyermekes családoknak 500 eurós nyaralásra felhasználható vouchert biztosítanak.

Források:

- [Supporting jobs and economies through travel & tourism](#), UNTWO, 2020. április 1.
- Turizmus és közlekedés 2020-ban és azon túl. A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. Brüsszel, 2020.5.13. [COM\(2020\) 550 final](#)
- A Bizottság ajánlása a Covid19-világjárvánnyal összefüggésben törölt utazási csomagok és szállítási szolgáltatások visszatérítésének alternatívájaként az utasok és az utazók részére felkínált utalványokról. Brüsszel, 2020.5.13. [C\(2020\) 3125 final](#)
- [Tourism Policy Responses to the coronavirus \(COVID-19\)](#), OECD 2020.
- Parlamenti Kutatószolgálatok és Dokumentációk Európai Központján (The European Centre for Parliamentary Research and Documentation – ECPRD) Request No. 4389 Measures specifically related to tourism industry in light of COVID-19 pandemic
- Magyar Távirati Iroda
- Ilona Gizińska: Turizmusösztönzés varsói módra. Üdülésiutalvány-program – Figyelő, 2020. május 21.
- Egymilliárd euró turizmusra – Figyelő, 2020, május 28.

Készítette: Csorba György
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486